

ABC-bok, med kårt underwisning om sättet, att lära barn och begynnare, rätt...

Sjögren, Håkan,

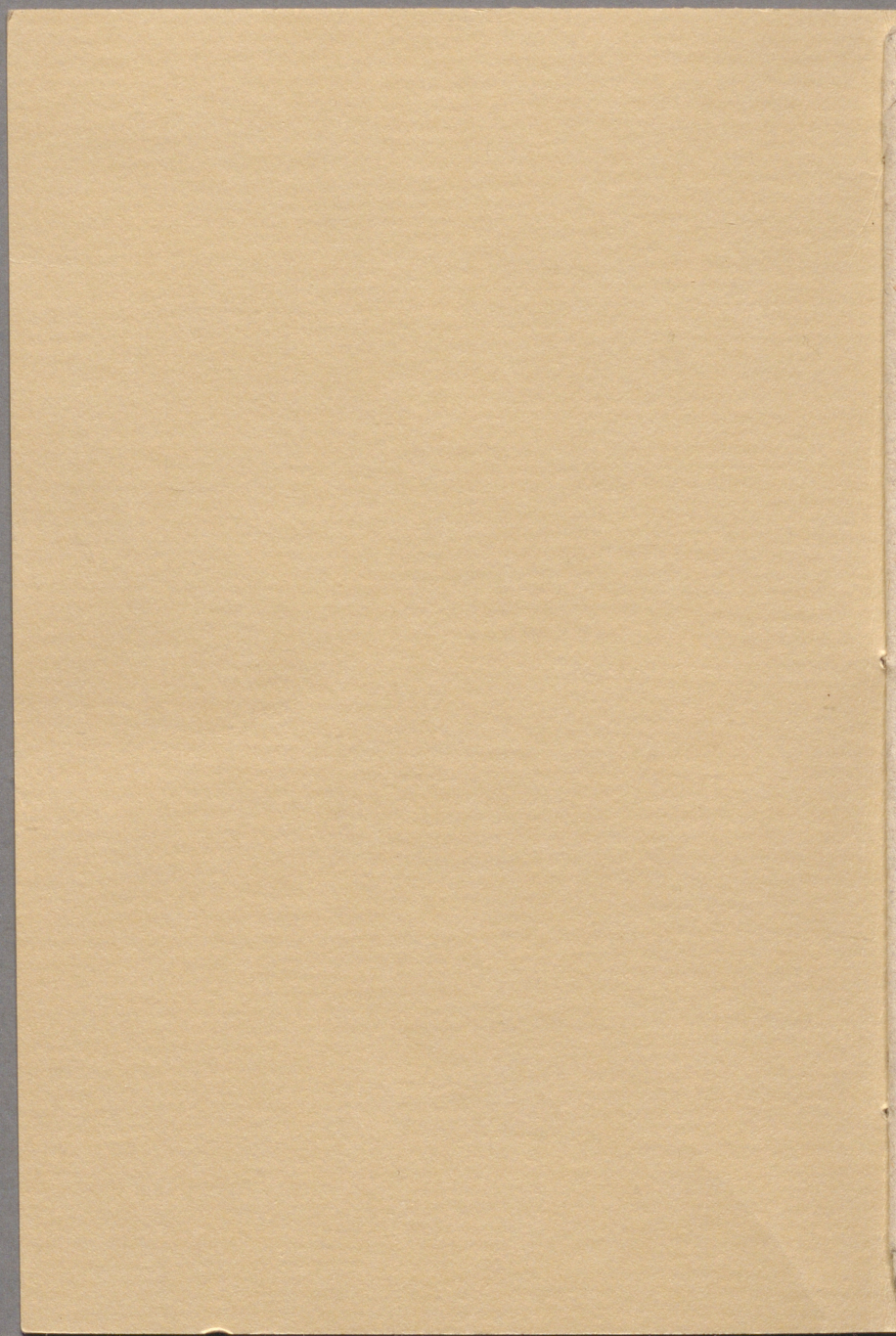
1700-1829 78 Hzaa Br.

SJÖGREN, H.

Fr Paul
Ludens.
ABC-böck
(1700)
1700-1829

1806

BJÖGREN, N

Uppsala,
Åke, bok

ABC = Bok,

(Bj)
1700-1829

med färdig Undervisning om sättet, att
lära Barn och Begynnare, rätt läsa
utt Bok, och med Förklaring
öfver Döpsels-Förbundet.

Tredje Uplagan,

Svaruti är ett tillägg, (sid. 20-24)

Om Herrans H. Natward.

Tryckt i WEXIÖ, År 1806,
hos

SVEN RASK och CHRISTINA C. THETZELL.

Den 5 September, år 1804.

Imprimatur.

M. LAMÉR.

Dec. Consiit. Wexion.

Item, Tillägget, den 3 April 1805,

restor

M. LAMÉR.

Dec. Consiit. Wexion. H. T.

Innehåll:

Företal om denna Boks nödvändighet,	Sid. 1.
Underwising för Barna-Lärare,	S. 4.
Abceden, samt Sjellsjudande och Medjudande,	S. 9.
Beskrifning på Stafwelse och Ord,	S. 10.
De Medjudandes Fördelning,	S. 11.
Bokstäfwer, som göra swårighet,	S. 12.
Umärkte nyheter i skrifning,	S. 13.
Skilje-tecken och deras bruk,	S. 14.
Lärdomar. Swarsföre man skall läsa,	S. 16.
Döpelse-Förbundet, förklaradt,	S. 17.
Det samma tillämpadt.—Guds Barn,	S. 19.
Om Skerrens Flattward,	S. 20.
Latinskt Abced och Text,	S. 24.
Sufwadsakelige Skriftenes Språk m. m.,	S. 25.

NB. Ett Barn, och ehvem, som skall lära läsa innantill, bör begynna på 9:de sidan, nämligen sjelfs wa Abc-Boken, och fortfara in till slut; men Barnas Läraren bör först sjelf läsa ifrån början, till att fatta Läro-sättet.

Företal.

Såuruwål många slags W. C. Böcker hafwa utkommit på Tryck: synes dock ingen nog swara emot allmänna behofwet. Ty den wanliga har flera brister, och de öfrige äro jämwål för widlyftige, at egas och brukas, af alla dem, som behöfwa A. b. c. bok. Dess utan synes underwisningen, äfwen uti de större, wara otillräckelig, at tjena till handledning, uti Innanläsning, för Barn och Barna-Lärare. Man finner, beklagligen! att, ibland Allmoges, Tjenstefolk och Barn, fleras, om icke de flestas, läsning i bok, är ganska ofullkomlig, oredig och otydlig. — Detta lärer komma deraf, att ingen rätt ordning följes uti underwisningen: Ty fört, än Barnen lärt nog wäl Färdna och urskilja Bokstäfwerne, börjar man låta dem stafwa, och straxt lägga ihop: och innan de nog lärt stafningen och hopläggningen, begynnar man låta läsa rent; men aldrastadligast är, att de börja med utanläsning, förr, än de rätt lärt läsa innantill, och nog länge och wäl öfwat sig deruti. De lära således icke läsa efter rätt Stafning, mindre efter Skiljetecknen. Många räkna upp alla bokstäfwerne i Orden, när de skola stafwa, och hafwa icke lärt skilja dem i stafwelser, ja, de weta ingen Skilnad på Ord, Stafwelse och Bokstaf. Många andre dela orden i stafwelser, Men blindt

wis, på gifning, utan at weta något skal, hwarföre en, två eller flere bokstäfwer, skola tagas till hwar stafwelse. Annu flere äro de, som icke förstå at göra något uppehåll wid Siljetecknen, men göra ofta halt emellan dem, och utesluta, eller tillägga, eller förbyta, bokstäfwer, eller stafwelser.

På en så felaktig innanläsning, följer gemenligen en oriktig, tanllös, och ofta för hastig, utanläsning. Derwid märkes då intet begrep om ordens bemärkelse, intet förstånd om meningen. Således läses, af allt för många, länge, eller framgent, utan tillbörlig nytta och uppbyggelse.

Till att afhjelpa dese swåre brister, har man här sökt gifwa nödiga reglor och underrättelser, hwilka ock, för Fårthet skull, kunna tjena till läse-ämne. De stycken, som wanligast dertill brukas, nämligen: Fader vår, bordslexor, morgon- och aftonböner, Tijo Guds Bud m. m. synas föga tjenlige till öfning, uti innanläsning. Ty dels äro, eller böra de, snarast blifwa bekante utantill, dels förekomma de i Katekesen, som läses näst efter Abecoken, dels kunna Bönerna anses för misbrukade, genom sådant bruk till stafning m. m.

Deremot tyckes Öbpelse-förbundet, som ju hwar och en bör tidigt få weta, och
alltid

alltid ihågkomma, samt förstå och hålla, så mycket mer, näst läse-reglorna, tjena till Text för den första läsning, som det icke finnes utförligen förestäldt, i den wanliga Katekesen, och som de fleste plåga stå swarslöse, när det frågas, huru Döpselse-förbundet lyder; fastän de, efter Swebilii Katekes, rätt swara, att alla de (och icke andre) döpte, warda salige, som hålla sitt Döpselse-förbund.

Det öfriga, som anföres, är också ämnadt, både till öfning uti innanläsandet, (hwar till äfwen detta företal må brukas), och till kristliga grundbegrep, helst om H. Er. Mattward.

Någon läsning, med Latinska Bokstäfwer, synes jämwäl för allmänheten nödig; emedan ej allenast några dermed tryckta ord, i somliga Swenska Böcker, förekomma; utan också hela Psalmböcker, och andra Skrifter, plåga utgifwas i sådant Tryck. Deras händelse, att de, som detta icke lärt, stå willrådig, och förlora meningen, wid de förre; och kunna icke begagna sig af de sednare.

H. Erren förblåne sin wälsignelse, att detta lilla försök må, i någon mån, tjena till sitt påsystada goda ändamål!

Wexiö den 11 Julii 1804. HÅKAN SJÖGREN.

Sedan första Uplagan, 1000 Exemplar häraf, utgått och tagits, inom tre månader, mest till Wexiö Gust, har Boken synta böra å nys upläggas. Wexiö den 7 Junii 1805. Älskå så föränledes jag till tredje Uplagan, i Maji år 1806. Den har beböfats långt förut, men Papper ej fästa.

Andar.

För Barna, Lärare och Barna-Lärerskor.

Undervisningen om ordningen och sättet, att lära Barn, och andra okunniga, rätt läsa uti Bok, och utantill.

1. För det första: Böra alla de Swenske abcdeen, ett i sönder, hwart för sig, ganska wäl läras och fattas, så att Barnet känner, och kan urskilja, alla Bokstäfwer.

Till den ändan, låter man Barnet läsa Bokstäfwer rätt fram åt höger, tills det mest kan upräkna dem utantill. Sedan böra ABCdeen läsas tilbakars, och så upp och ned, många gånger. Derefter måste Barnet frågas om de Bokstäfwer, som minst förekomma, såsom: z x q v X Y Z; Och om dem, som likna hwarandra, såsom: g q, EE, NN, DD, SS, TT, RR, SS, OO, med flera. Numren må icke förbigås.

2. För det andra: bör Barnet läsa, och upräkna de nio sjelfljudande Bokstäfwer, så många gånger, att det kan lätt nämna upp dem ur minnet, nämligen: a e i o u y å ä ö.

3. För det tredje: När Barnet börjar stafwa, skall man, wid hwarje Ord, låta det utsäga, hwilka bokstäfwer äro deruti sjelfljudande, och dermed bör fortfaras intill des, det rätt och lätt kan upräkna dem. Till Exempel: Uti begåra äro e å och a sjelfljudande; uti outtröttlig, äro o u ö i, sjelfljudande.

4. För det Fjerde: Måste ofta sägas och uprepas, att, til hwarje stafwelse, bör tagas en sjelfjudande, och icke flere; såsom: An-ge-lä-gen, fö-re-dag-tin-ga-re; Och att, så många stafwelser äro i hwarje ord, som deruti finnas sjelfjudande bokstäfwer, såsom: Ca-wal-te-ri, E-le-a-zar, Is-ra-e-lit; Samt att ingen af de medljubande gör stafwelse, utan tillhoppa med en sjelfjudande: men ofta gör en sjelfjudande stafwelse, utan att hafwa hos sig någon medljubande, såsom e uti e-wig, a uti a-men, å uti å-ro.

5. För det femte: Bör Barnet underwisas, om de medljubande Bokstäfvernas fördelning, såsom uti denna Abc-bok, på sitt ställe, (sidan 11) läses. Sedan skall Barnet läras stafwa, och läsa, allt det, som deruti följer. Derefter må föregående, och här efterföljande, Underwisning, och Idretalet, af Barnet läras: och sist Prof-ord. Till Exempel: Arphachsad, Achitophel, Soanerges, Caphthorim, Doda-nim, Epaphras, Gunstling, Hazar-maweth, Jizear, Kiriathaim, Jo-chebed, Eliphelet, Naphthali, Philiste, Religion, Sabthecha, Zedekia. Men ehwad, som läses, bör Barna-Lära-ren i allt taga följande föreskrifter och påminnelser:

Den

Den första: ett Barn bör så länge staswa, och icke få läsa, tils det kan rätt och lätt staswa, i hwad bok som helst. Dersöre måste det staswa först hela Abc.boken, minst två eller tre gånger, och sedan några blad i Katekesen, och några i Psalmboken, samt pröfwas i andra, så mycket, som finnes nödigt.

För det andra: må man ingalunda låta barn, eller någon, bjuda till att utur bok lära sig något utantill, förrän det, eller den, kan läsa rätt, lätt och redigt all swenskt tryck, i alla böcker, som förekomma, och i synnerhet har wäl läst Katekesen, och nästan hela Psalmboken innantill, ty annars läses och läres utantill felaktigt och oredigt; så att bokstäfwer, eller staswelser, utslutas, eller ock läggas till, och meningen blifwer otvöblig, samt läsningen utan förstånd, och utan nytta.

För det tredje: Till att undwika samma fel och skada, är nödwändigt, att barnet hålles til att läsa långsamt, och att ingalunda följa sin böjelse att läsa fort och hastigt, helst utan bok.

För det fjerde: När Barnet börjar läsa utantill, måste det läsa hwart stycke 6, 8 eller 10 gånger i rad, utan att se eller tänka på annat. Derwid bör noga tilses, att det

det läser rätt, både efter bokstäfverna, och efter stilje-tecknen,

För det femte: Om ett stycke är långt, må det delas i två eller tre delar, och en del i sånder öfwerläsas. Sådant fordra uttydningarna på Trones Artiklar, och dylika mycket långa stycken. På 1:sta, slutas wid magt, och wid behöfwer: på 2:dra, wid min Herre, och wid dhd: på den 3:dje, wid såsom, och wid uti.

För det sjette: Lita att icke förblanda de Tio Buden, och några andra stycken, hjälper, att man väl läser sig wisa minnesord, som äro: 1. öfwer all ting — 2. bannes — 3. förakta — 4. wåra — 5. ingen — 6. före — 7. wår — 8. falskeligen — 9. listeligen — 10. drage. Witask på Fader wår: — 1. att det ock når oss — 2. att det ock till oss — 3. att han ock når oss — 4. att han wille låta oss det förstå (det, nämligen: att han gifwer) — 5. att wår — 6. att Gud wille beskydda — 7. såsom uti en summa. Och på Altarens Sakrament: — 1. nämligen — 2. hwilka — 3. men.

På Hustastan, (hwilken christeliga Sedo-Lära, en nitisk Catechet icke låter förbigås), bör barnet först läras upräkna de try Stånden, och sedan, hwilka som höra till hwarje Stånd.

Uti Athanasii Symbolum, märkas Tu stycken: ett, om en Gud i tre Personer, intill

orden: Men det är också af nöden; och ett, om Christi ena Person i 2:ne naturer.

När någon förhöres, bör den icke få fråga: Hvad är det? Swar; utan dessa orden bör Förhöraren säga; och den person, som förhöres, bör allena läsa up Swaret, långsamt och tydeligen, med fulla ord, och efter Silje-tecknen; men icke utesluta eller tillägga något.

För det sjunde: Bör Barnet icke förbigå något i denna Bok; utan, när det nog lärt, och kan läsa, sjelfwa Abc-Boken, som här efter följer: måste det läsa föregående Underwisning, och Företal. Om så sker, lärar ämnet, till öfning uti innanläsning, finnas tillräckeligt.

Prof-ord.

Alexandria	Koffertar	Sarai. Sayen
Ahab. Ario	Levi. Libye	Taxa. Terta
Babylonisk	Mesopotamien	Tråtegirig
Cenchrea	Mizraim	Uddhwaf
Commissjonär	Notificera	Uråldrig
Citthim. Cithra	Dordentlig	Venerandi
Decidera.	Patriarch	Weylare
Ephraimiter	Pharao	Ferres
Fögderierna	Phrat	Ötterlighet
Fäwitshet	Phosphorus	Sirlighet
Girgaseer	Qwillra	Idagalägga
Heliopolis	Qwällen	Isfventyra
Öföfning	Raphidim	Öfwerdrifwen
Jesabel	Respectera	Öpenhjärtigt

A B C - Bok.

A a b c d e f f f f f
 g h i j k l m n o p q
 r r r s s s s s s s t t t t
 u v w x y z å å ö. Ie-sus

A B C D E F G H I J K L M N
 O P Q R S T U V W X Y Z Å Ä Ö.

a b c d e f g h i j k l m n o p q
 r s t u v w x y z å ä ö.

Numer: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 20.

Om or-den ic-ke rätt de-las i si-na staf-wel-ser, blif-mer läs-nin-gen ic-ke god, ic-ke rik-tig, ic-ke så-ker.

Two så-da-ne twer-stre-ker (*), eller en (-), kal-las del-nings-tek-net, ef-ter det bru-kast till at de-la ord i staf-wel-ser (så-som: Uplös-nin-gen); el-ler ock wi-sa, att tu ord hän-ga till-sam-mans, så att de sko-la lä-sas så-som ett. Till exempel: Ndd-hjelp / själa-tillstånd, ämbets-bref.

Sjelf-lju-dan-de bok-stäf-wer å-ro ni-jo, näm-li-gen: a e i o u y å å ö.

Des-se kal-las sjelf-lju-dan-de, e-me-dan de haf-wa e-get ljud för sig sjelf-wa, och gif-wa ljud åt de an-dra bok-stäf-wer-na, som der-sö-re he-ta Med-lju-dan-de.

Med-lju-dan-de bok-stäf-wer å-ro: b c d e f f f g h i j k l m n p q r r s s s s s s t t t t u v w x z. Des-

Des-se, nu up-råk-na-de, lju-da med be
sjelf-lju-dan-de, och få sitt ljud af dem, och
kun-na, utan dem, ic-ke ut-så-gas.

Staf-wel-se kal-las det, som be-står, an-
tin-gen af en sjelf-lju-dan-de bok-staf al-le-
na, så-som: En ö, en å; el-ier af en sjelf-
lju-dan-de, och en el-ler fle-ra med lju-dan-
de, så-som: Ny, arm; Barn, ban, bann,
ben, bild, bord, bok, bock, bud, blå, bröb;
Cap, chor, cup, cur; Dag, dagg, dans,
deg, dict, dol, dock, duk, dryck, dråp, drågt;
Ed, ebb, eld; Fal, fall, fet, fett, fin, fisl,
flåst, fot, from, ful, full, fynd, får, för;
Gap, gen, gild, glob, grund, gök; Haf,
hemst, hop, hopp, hud, hy, här, häst, hö;
Ja, jag, id, isk, jord, järn; Kaf, kel,
kif, kli, klo, krut, kry; Lag, lagg, lem,
lif, lof, låf, lust; Magt, mes, mord, mops,
mur, muff, må; Naf, ned, nit, nick,
not, nål, nåt; Os, of, ol, ock, ost; Pant,
pels, pilt, pol, präst, puls; Qwarn, qwed,
qwisst, qwic, qwäll; Rab, ref, ris, rof, rus,
rim, råt, rätt, rök, råd; Sak, sed, sil, sill,
sid, sno, suck, sår, söt; Tak, tack, teg,
tiop, to, trog, tryck, tåg; Ulf, unts, ur;
Wad, wel, werk, wind, wråk, wärk; Ymp,
yngst; Zirat, zobel, zuph.

Ett ord he-ter det, som in-ne-fat-tar en,
el-ler fle-ra staf-wel-ser, så-som: Man,
Qwin-na, syn-da-re, Frål-sa-re, Gås-sar-ne,
Slic-ko-r-ne, o-par-ne, hå-star-ne, dju-ren

De med-lju-dan-des för-delning.

1. Då en med-lju-dan-de al-le-na står e-mel-lan två sjelf-lju-dan-de, bär han mest ta-gas till den sed-na-re. Till ex.: Fa-der, e-der, å-syn, dju-ren, Sy-na-go-gor. Sål-lan bär ske an-nor-lun-da, om ej i främ-man-de, el-ler i sam-man-sak-ta ord.

2. Af två med-lju-dan-de, som stå e-mel-lan två sjelf-lju-dan-de, hö-rer den e-na till den för-ra staf-wel-sen, och den an-dra till den sed-na-re, så-som: Je-ke, myc-ket, blif-wa, in-gen, is-rig, at-la, am-ma.

Tag un-dan nå-gra, hwar-u-ti of-tast är l, r el-ler långt i, så-som: O-blid, bi-bli-o-thek, Fa-dren, Mo-dren, föl-jak-tig, o-smak-lig, o-snygg.

3. Af tre Med-lju-dan-de, som å-ro e-mel-lan två sjelf-lju-dan-de, ta-ges mer-än-dels två till den för-re-gå-en-de och en till den föl-jan-de. E. G. werl-den, rätt-wis, torf-tig, mild-het.

Här un-dan-ta-gas å-ter nå-gra ord med l, r el-ler i, så-som: För-blif-wa, båt-tre, skin-gra, of-fra, af-tröck, ut-brott, med-lju-dan-de: u-ti hvil-ka, två med-lju-dan-de ta-gas till sed-na-re staf-wel-sen.

4. Af fy-ra Med-lju-dan-de, ta-gas två till den för-ra sjelf-lju-dan-de, och två till den sed-na-re, så-som: Jung-fru, fort-plan-ta, sjelf-lju-dan-de. Tag

Lag un-dan nå-gra sam-mans-fat-ta ord,
så-som: D-brott-slig, ur-sprung, ut-
sprida, dwergs-nåt, arfs-rätt.

För of-rigt, och i synnerhet när fem med-
lju-dan-de stå till-ho-pa, bör de-ras för-
del-ning rät-tas ef-ter ut-ta-let, så-som:
Werlds-lig, el-ler world-slig.

Om de Bok-stäf-wer, som plå-ga gö-ra
Barn och Be-gynn-na-re nå-gon swå-rig-het:

1. De dub-ble Bok-stäf-wer-na: ch, ph,
ff, fl, ft, th, bö-ra ic-ke til-las åt; u-tan
rål-nas för en Bok-staf/ när man staf-war,
så-som: O-chri-sten, o-phir, in-strån-ka,
ned-slå, hi-sto-ri-a, a-the-ist.

2. c lå-ses som k fram fö-re a, o, u, och
fö-re al-la Med-lju-dan-de; Allt-så: ca som ka,
i ca-pi-tal, ca-len-der; co som fo,
i co-lil, co-met; cu som ku, i cub, cu-
rir; och c som k fö-re Med-lju-dan-de, så-
som: cre-dit, Cre-ter, cru-ci-fix. Men
c lå-ses som s, fram fö-re e, i, y, och så-le-
des; ce som se, i ce-re-mo-ni, cent-ner;
ei som si, i ei-tron, ei-thra, ei-wil; cy
som sy, i cym-bal, cy-pres, Cy-vern.

3. ch lå-ses så-som k, Till e-rem-pel: J
Chal-de-en, Che-ru-bim, chor, Chur-
fur-ste, Chro-no-lo-gi.

4. f hö-res nå-stan som w i slutet af en
staf-wel-se; så-som: gaf, lås gaw, haf, ham.

5. ph

5. ph lå-ses så-som f. Till ex. Ph-a-ri-se-er, Phi-li-ste-er, phi-lo-soph, lås filosof.

6. Långt j är med-lju-dan-de, och gör ic-ke staf-wel-se för sig sjelft, u-tan med en på-föl-jan-de sjelf-lju-dan-de; så-som: ja-ga, och ic-ke, ja-ga; sjål, ic-ke, sjål; J-E-sus, ic-ke, J-E-sus. Af-wen så jord, järn, Jul, hjul.

7. th lå-ses så-som t. Till ex. the-a-ter, Thron, thor-dön.

8. t lå-ses så-som ts, när i med en sjelf-lju-dan-de der-på föl-jer, midt u-ti och wid flutet af ett ord; alt-så: ti-a, så-som tsi-a. Till ex. Pro-phe-ti-a, lås pro-fe-tsi-a, gra-ti-al, lås gra-tsi-al: ti-e, så-som tsi-e t.e. E-gyp-ti-er, lås E-gyp-tsi-er: ti-o, så-som tsi-o, till ex. con-di-ti-on, lås kon-di-tsi-on; Pon-ti-us, lås Pon-tsi-us.

9. z lå-ses så-som ts. Till ex. Za-cha-ri-as, Isa-ka-ri-as; Ze-be-de-us, lås Ise-be-de-us; Så och ziff-ra, tsi-ff-ra; zirat, tsi-rat.

10. e lå-ses of-ta så-som å. Till ex. he-n-ae; och o så-som å. Till ex. ho-n-om.

Un-mårl-nin-gar.

1. J stål-let för c och ch, skrif-wes, nu för ti-den, ny-mo-digt, (Af-wen af Swen-ska U-c-a-de-mi-en) k, så-som: Ka-te-kes, Kon-trakt, Ka-me-rer, Kou-men-dör, Kri-sten.

2. J stål-let för th, skrif-wes of-tast b, så-som: den-ne för then-ne; det för thet; det-ta för thet-ta, och så wi-da-re.

3. J stål-let för ph, skrif-wa de ny-gi-ri-ge f, så-som: Pro-fet, Fa-ri-se, Fi-lo-sof.

4. Ut skrif-wa ett, till, sitt, att, och by-li-ta, i stål-let för et, til, sit, at, är me-ra ny-mo digt, än be-qwämt; men man bör bru-ka det we-der-tag-na.

Om Skille-teck-nen.

Skil-je-teck-nen äro:)Punkt :)Co-lon ;) Se-mi-co-lon)Com-ma ?)Frå-ge-teck-net !)Ön-sf-nings-teck-net ()Mel-lan-satts-teck-net, och *) el-ler -)Del-nings-teck-net.

1. (.)Punkt, är en prick, som wi-sar, att me-nin-gen är full, och att up-pe-håll bör ske i läs-nin-gen, samt to-nen el-ter rd-sten nå-got än dras.

2. (:)Co-lon är twen-ne Punk-ter, den e-ne öf-wer den an-dra, som gör stör-sta skil-nad, och up-pe-håll, näst Punkt, men dock min-dre, än han.

3. (;)Se-mi-co-lon är en strek med prick öf-wer, som bör up-pe-hål-la Lä-sa-ren nå-got min-dre, än co-lon, men mer, än com-ma.

4. (,)Com-ma (af-skär-ning) är en strek, som skil-jer minst, och for-drar ett Inapt an-de-tags up-pe-håll, i läs-nin-gen.

5. (?)Frå-

5. (?) Frå-ge-teck-net gör full skil-nåd e-mel-lan Frå-gan och Svar-et.

6. (!) Önsknings-teck-net for-drar halt och up-högd röst, så-som, Gud hjel-pe! thy wår! måt-te det se!

7. () Mel-lan-satts-teck-net el-ler Pa-ren-thes, wi-sar nå-got wa-ra, in-om en me-ning, till des för-klä-ring, in-fördt, som bör med to-nen af-skil-jas, e-me-dan det ic-ke med hen-ne har så-dant sam-man-hång, som det, hwil-let går fö-re och ef-ter Pa-ren-the-sen, u-tan kan för-bi-gås. Till exem-pel: Swad är sit-ta på Guds hög-ra hand? Swar: Det är, Chri-stus (efter den men-sk-li-ga na-tü-ren) re-ge-rar nu, och i al-la e-wig-het, med Fa-dren ic. Hu-ru mel-lan-satt-sen skall lä-sas och ut-ta-las, kan ic-ke med pen-nan lä-ras, u-tan må-ste med tun-gan och rö-sten fö-re-stäl-las.

8. (=), (-) Del-nings-teck-net är be-skrif-wet här of-wan-före, näst ef-ter Num-ren; hwar-est det bör-ja-de be-höf-was.

Merck: Emellan skilje-tecknen får Läsaren icke stadna, ej heller ändra sin röst eller ton; men, näst för hwart och ett skilje-tecken, må-ste han göra halt eller uppehåll, och det, minst wid Comma, och störst wid Punkt; dernäst mest för Colon, och litet mindre framför Semicolon. Wid Fråge-tecknet och Önsknings-tecknet hålles upp så, som meningens fordrar, och uttalet måste lära.

Årdomar.

1. Den, som icke låser efter Nilje-tecknen, låser ganska felaktigt, och fattar icke meningen. Hon blifwer oredig och otydlig; och hans läsning warder tanklös, blott utur minnet, utan förstånd. Sådan är ock, Gudi flagadt! många, om icke de flesta: och derföre nästan utan nytta och uppbyggelse.

2. Man lærer dock läsa, förnämligast Guds Ord, och bör sig deruti flitigt öfwa, till att wara wis, och till att kunna rätt tro, och rätt lefwa, och saligen dö.

3. Men till att rätt tro, och rätt lefwa, såsom Christen, är nödwändigt, 1.) att, af Guds, genom de helige Propheter och Apostlar, uppenbarade och beskrisna Ord, lära känna Frälsaren Jesum Christum; 2.) Är nödwändigt, att, med fullt bifall antaga hela Christi Gudomeliga Lära; 3.) Är nödwändigt, att förlita sig på Christi, genom återlösningen, bewista wälgerningar; Och 4.) Är nödwändigt, att, under alfwarlig bättring, söka, och af Gud begära syndarnas förlåtelse, besynnerligen med hjertelig förtröstan på Jesu dyra Färsönings-död.

4. Ingen kan rätt tro eller förtrösta på Gud, och förlita sig på Christi förtjenst, förskyllan och död till synda-förlåtelse, som icke är trogen och upriktig emot Gud, och sin Herre Jesum; Och ingen är honom trogen,

gen, som icke ständigt besittar sig, att hålla det löfte, han gjort Gud, att Christeligen tro och lefwa: hwilket löfte kallas Döpselse-förbundet.

5. Tho, som med wett och wilja bryter det löfte, som han gifwit sin Gud i Döpselsen, han är otrogen, falsk och bedrägelig emot Herren den Högsta, och kan icke behaga honom: änskönt han heter Christen; Ty Gud, sjelf sanfärdig, hatar lögn, och älskar sanning. Igenom Döpselsen hafwer menniskan begifwit sig, och blifwit uptagen, till att werkeligen wara sann Christen, och icke, till att allenast så kallas. Ty Jesus sade: Lärer dem (som döpas) hålla allt det jag hafwer eder befalt, det är, hela den Christeliga Läran (icke Tijo Guds Bud allena).

6. Döpselse-förbundet innefattar både den nådiga tillsägelse, som Gud förlånt menniskan, hwilken döpes till Christen; Och det löfte, som hon gjort sin Gud. Gud har i Döpet låfwat hwar och en, sin Nåd, och arfsrätt till ewinnerligt lif, eller, att af Nåd (af oförskylldt godhet) skänka honom de Christnas lycksalighet, både här i tiden, och i ewigheten; Men detta har Gud icke låfwat omwilkorligen, utan med wilkor och förbehåll, att den döpte skall, i hela sin lifstid, i akt taga och hålla sitt Döpselse-förbund.

7. Nu har hwar och en Christen, när han

döptes, förbundet sig till sann tro och helgelse.

Ly han har affsagt sig allt djefwa-wäsende, och alla djefwulka gerningar, det är, alla synder, laster och odygder, ja och, all begärelse och lust dertill. Kårteligen: En döpt hafwer låswat, att icke synda, icke göra emot Guds bud och wilja. Hwad Fadrandarne hafwa låswat, å hans wagnar, det förbinder honom, så wida, och så länge, som han will hållas för Christen, samt kunna här i lifwet ega, och hoppas så i ewighet njuta, salighet med de christna.

8. I Döpselsen hafwer och menniskan förpliktat sig, att göra godt: Hon har låswat, att, under hela sin lifstid, tjena Gud med upriktig tro (ordhållighet och förtröstan, eller kunskap, samtycke och tillförsikt), uti sanskyldig helighet och rättfärdighet, det är låswat, att wara trogen, helig och rättfärdig.

9. Helig är den Christen, som af hjertaf hatar det Gud hatar, nämligen: alla synder, laster, odygder, och onda begärelser; och älskar det, som Gud älskar, nämligen: Gudsfruktan och all christelig dygd: kärlek, ödmjukhet, saktmodighet, redlighet, lyskhet, gifmildhet, försonlighet, nykterhet, m. m.

10. Wara helig är alltså, instämma med Gud i weta och wilja, eller i sinne, mening och affikter; Wilja det Gud will, och icke wilja det, som Gud icke will; Och således likna Gud, i tänkesätt och sinnelag.

11. Gud

11. Gud hafwer tagit oss sig sjelf till barn, genom Jesum Christum (genom Christendomen; genom det, som Jesus lärt och lidit m. m.) efter sin wiljas goda behag. Eph. 1: 5.

Men Guds Barn är den, som älskar Gud, liknar Gud, lyder Gud, och har förtroende till Gud, såsom ett godt Barn till sin Fader.

12. Hvar och en döpt har jämväl förbundit sig och läswat, tjena Gud, i sanskyldig rättfärdighet, det är, att, genom idkelig öfning och aksamhet på sig sjelf, skaffa sig en färdighet, wane och lätthet, att tänka, wilja, tala och göra rätt, nämligen: efter Guds bud, sundt förnuft, och uplyst samwete.

Käre Barn! låter ingen bedraga Eder. Den som gör rätt, han är rättfärdig (from), såsom ock Gud rättfärdig (god) är. Den som gör synd, han är af djefwulen (liknar honom, efterföljer honom i sinne, art och gerningar); Ly djefwulen syndar af begynnelsen. Och fördenckull uppenbarades Guds Son, att han skulle nederslå djefwulens gerningar, det är, förstöra och affkaffa, hos och utur menniskor, all synd, last och odugd, tillika med dess straff, och sätta dem i stånd, att icke synda. 1 Joh. 3: 7, 8. Af och uti sjelfwa synden, är menniskan osalig; och kan, utan christelig dygd, icke wara salig, hwarken i tid eller i ewighet.

Om Herrans Hel. Nattward.

Frälsaren Jesus har sielf lärt, hwad affikt och ändamål de Christne böra hafwa med hans Nattwards begående; Ly han sade: Tager och äter -- Görew detta till min äminnelse (Luc. 22: 19, 1 Cor. 11: 24). Han sade också: Tager och dricker -- Detta görew, (så ofta I dricken) till min äminnelse (1 Cor. 11: 25).

1. Jke sade Jesus: Öhrer detta, till att försöna eder med Gud. Försöningen sker icke genom Nattwardsgång; utan har stedt genom Christi död. Ly Han Tom, att gifwa sitt lif till återlösning för många (Matth. 26: 28). -- Han har sig sielf gifwit för alla till återlösen (1 Tim. 2: 6). -- Han är död för våra synder (1 Cor. 15: 3) -- Han är försöningen för våra synder; icke allsnast för våra (de Christnas), utan också för hela werldens (1 Joh. 2: 2). -- Wi worde förlifte med Gud, genom hans Söns död (Se Rom. 5: 6 -- 11).

2. Jke sade Herren: Görew detta, till att derigesom wisa bättring, och så den Christeliga Tron. Bättringen och Tron böra finnas förut, merlade af Guds Hel. Ord, hos hwat och en, innan han njuter den Högwärdiga Nattwarden, och wara, både derunder och derefter, stadig och beständig. Tron underhjelpes och styrkes genom Nattwardens rätta bruk, emedan återlösningen då betraktas. Den sorg, som är efter Guds sinne, hon kommer åstad bättring till salighet ic. (2 Cor. 7: 10). Petrus gick ut, och grät bitterliga (Matth. 26: 75). Fader, jag hafwer syndat i Himmelen och för Dig ic. (Luc. 15: 21). -- Att Kristus må ho (wara beständigt) genom Trona, i edor hjertan (Eph. 3: 17). -- Jesus lefwer i mig: ty det jag nu lefwer i kottet, det lefwer jag i Guds Söns Tro ic. (Gal. 2: 20). -- Förwarer eder, att I icke försörde warden genom de ogudaktigas willfarelse samt

samt med dem, och fallen ifrån eder egen Stadighet; utan wäret till i nåden ic. (2 Pet. 3: 17, 18). Allt så måste Bättring och Tro vara beständige. Märk: De äro Salighets-Ordnungen (Marc. 1: 15. Luc. 24: 47. Apostla-Gern. 20: 21), som bör hållas.

3. Jäke sade Frälsaren: Detta görer: (Går till Guds bord): Till att undsä Syndernas förlåtelse. Syndaförlåtelsen erhålles, icke genom Rättwardt Ang, utan genom Trona på Christum. — Honom bära alle Propheeterna mittnebbörd, att hwar och en, som tror på honom, han skall få syndernas förlåtelse genom hans Namn. (Apostl. G. 10: 43). — Hvilken som tror på Denna (Jesus), han warder rättfärdigad. (Cap. 13: 39). — Guds rättfärdighet (rättwisa benådning) kommer af Jesu Christi Tro (af Tron på Jesus Christum), till alla, och öfwer alla dem, som tro. — Syndare warda rättfärdige (få syndernas förlåtelse), utan (sin) förskyllan, af Guds Nåd, genom den försöpfung, som i Christo Jesu stedd är. (Rom. 3: 22, 24).

4. Mången swag, eller obotsfärdig, torde dock tänka: GERRANS Rättward är litwål Salighets-Medlet. Derföre måste jag få syndernas förlåtelse, och blifwa salig, när jag det medlet brukar, helst emot slutet af min lefnad, ehurudan Christen jag tillförene varit. Men wet och betänk, att Jesus icke sade: Tager och äter — Tager och dricker. — Detta är salighets-Medlet; ej heller sade Han: Om I det bruken, helst i Eder öddstund: så warden I salige. Nej! utan Han sade: Swilken som tror Sonen, han hafwer ewignt nerligt lif; men den som icke tror Sonen, han skall icke se (njuta) lifwet, utan Guds wrede blifwer öfwer honom (Joh. 3: 36), det är: Han blir icke salig, utan ofalig, och straffas för sin otro och synd; ty han brukar icke Jesum till sin Lärare, Förfonare och Regerare, som han är.

Derföre

Derföre bruka Guds Ord, som först och främst är Salighets-Medlet (Job. 6: 63. Rom. 10: 17), så att du får deraf en rätt tro: Och nyttja då deruti den Heliga Rattwarden, till Jesu äminnelse!

Ev det war icke andre, än de trögne, Jesu ästääre, till hvilka han sade: Göres detta till min äminnelse, det är, till att alltid minnas, ihågkomma och prisa Jesum, och Hans wälgerningar, besynnerligen Hans pina och död; derpå förtrosta, deröfwer fröda sig, och honom derföre hjerteligen tala; emedan Han bafwer derigenom, och syndige menniskor, förlofat och befriat, ifrån alla synder ic, så att alle äro och blifwa frälste och befriade ifrån syndens Plud, straff och wälde, som gerna wilja wata löse och frie derifrån; och således icke med wett och wilja lefwa i någon synd, utan uti sann Tro och Selgelse; och alltså tjena Gud i helighet och rättfärdighet.

5. Någon torde fråga: Swilka äro då Christi storske wälgerningar, som aldrig böra i Christenheten förgätas, aldrig i werlden glömas, utan framgent hafwas i gläd och tackfamt minne, förkunnas ibland samtida folk, kungdras Barn och efterkommander, prisas och herdmmas i alla tider? Swar: Wi stole uti, och genom HERANS Rattward, påminna oss och bekänna, att och huru war läre Frälsare nådigt blifwit utläswad; genom Guds underliga werkan ästad; Heligt lefwat: Af Gudomlig wisshet lärt; Allsmågtigt gjort underwerk; Med osjämfrilig klöhet och fastmodighet bemödt alla frestelser; Under osjägelig ångest öfwerlemaat sig i sin Faders wilja; Af lödnad för Fadren, med malalöst tålmod lidit förakt, oföräkt, band, hån, spott, makter och förskämselse, samt willigt dödt; Segerrikt upstått ifrån de döda; I härlighet upfarit till himla; Utgiutit den Helige Ande öfwer Apostlarna och andra trögna, gifwit dem Gudomlig

Gudomlig hjelp, hög wiðhet, ljus, kraft, nit och fris-
modighet, att gå ut i hela werlden och omwända al-
lahanda folk, ifrån deras flerfaldiga missfarelser, af-
güderi, wiðspelle och lastbarhet, till den ende och
sanne Gudens kändedom, och dyrkan uti Trona på
Christum, och i Christelig dygdelesnad: således upprä-
tat Sin Församling; Uppehåller och regeerar henne,
och hwar och en trogen deruti, som låter sig regeras,
genom Sanningen (Den sanna Christeliga läran); Och
will omföder rättwilt döma, belöna de rättfärdiga,
och straffa de orättfärdiga.

Allt detta är idel Guds wälgörningar, emot mens-
nisko-slägtet, genom Christum, som böra till war
salighet.

Till att dessa Nådewälgörningar minnas och med
innerlig förtrostan, glädje och tacksgelse påtänka, bes-
grunda och beprisa, Stola de Trogne Hålla HERRANS
Nattward. Dertill är han af Jesu förordnad. Och
då kan denna Höga Nattid äfwen blifwa och kallas
ett Salighets-Medel.

Men Pröfwe och besinne sig hwar och en Nattwards-
Gäst, om han uti sådan affikt och föresatts, och med
sådan trosofsning, begär den Högwärdiga Nattwards
den, och således, i kärlek, med frögd, brukar den
samma, till HERRANS Jesu äminnelse, såsom han
befallt häfwer. Pröfwe och, samt betänke, hurudan
Christen han varit, hurudan han då är, och hurudan
han sedan ärnar wara, efter sitt Ospelle=löfte, eller
Ospelle=förbund, hwilket hwar och en altid bde ihåga
samma, och alltid beslita sig at noga i allt taga, och
hålla.

Allt så ste kunde, bedje wi dig (o! Gud) alle, af
hjärtans grunde, Och of Dig befalla: Låt of tillika
Allt Himmelske, med Dig så lefwa!

Till öfning att läsa det, som är tryckt med
Latinska Bokstäfver, tjenar följande:

A A a b c d e f g h i j k l l m
n o p q r s f s f s f t k t u
v w x y z å ä ö æ œ.

A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z
Å Ä Ö Æ OE AU EU &.

A a b c d e f g h i j k l
ll m n o p q r s f s f s f t k t
u v w x y z å ä ö æ œ & &.

Numer: I II III IV V VI VII
1 2 3 4 5 6 7=
VIII IX X XI XII XX L C D M.
8 9 10 11 12 20 50 100 500 1000

J DEN APOSTOLISKA TRON.
Jag tror på Gud Fader, Alsmågtig
himmelens och jordens Skapare.

Jag tror ock på JESUM Christum, hans
enda Son, vår HERRA: hvilken aflad är
af den Helga Anda, född af Jungfru
Maria: pint under Pontius Pilatus: kors-
fäst,

fäst, död och begrafven: Nederstigen till helveter: På tredje dagen upstånd igen ifrån de döda: Uppfaren till himla: Sittande på Alsmågtig Guds Faders högra hand: Tådan igenkommande, till att döma lefvande och döda.

Jag tror på den Helge Ande: En, helig, allmännelig Kyrka: De heligas samfund: Syndernas förlåtelse: Köttfens upståndelse: Och evinnerligt lif. Amen.

Eph. 1: 7, 8. I JESU Christo, Guds Son, hafve vi förlofsning, genom hans blod, syndernas förlåtelse, efter hans nåds rikedomar; Af hvilka han oss rundeligen delaktiga gjort hafver, uti all visdom och klokhet. *eller:* *i Christo erbjudes och gifves oss försoning* (befrielse ifrån syndens straff och värde) *genom Hans blodiga lidande och död, efter Guds stora godhet, den Han oss ymnigt bevist hafver, meddelandes en hög vishet och kunskap.*

Rom. 3: 25. Gud hafver fatt JESUM (Frälsaren) för en nådastol, genom trona i Hans blod; *eller:* Gud hafver för hvarje troende, framställt JESUM, till (att vara) en nådastol (*en grund till benådning*), i sitt eget blod (*i sin blodiga död*).

Synderna förläter Gud af nåde, för Christi skull, allom dem, som tro på honom; (*äro Honom trogne*); *eller:* HERREN benädar alla rätttrogna.

Men utan upriktig och stadig bättring, kan ingen hafva sann tro, och således icke heller lynda-förlåtelse.

Tron är egentligen en ångerfull och botfärdig syndares förlitande på JESUM, och hans förtjenst, såsom den der, genom sin heliga lära och dyra försonings-död, är den ende salighets-grunden.

2 Cor. 5: 15. Kristus är förden skull död för alla, att de, som lefva, skola icke nu lefva sig sjelfvom (nämligen: *Efter eget sinne, tycke och behag*); utan (lefva) honom, som för oss död och upståndet är; Det är: *De skola lefva och ställa sig, efter JESU heliga sinne, vilje, Lära och exempel.*

1 Pet. 1: 14, 15, 16. Såsom lydaktig barn—håller eder icke såsom tilförene, då Juri fåvitsko (*okunnighet och ovishet*) lefden, efter (*kötsliga*) begärelsen, utan efter honom, som eder kallat hafver (*eller: Antagit eder till Christna*), och helig är, varer ock J helige, i all eder omgämgelse. Ty det är skrifvet: *J skolen vara helige, (renhertade, frie från laster och onda lustar)*; ty jag är helig, HERREN eder Gud.

Hebr. 12: 14. Varer efter frid med alla, och efter helgelse, utan hvilken ingen får se HERREN (*utan hvilken, nämligen: Helgelse, ingen kan rätt känna honom, hafva Gud för ägon, och njuta sann lycksalighet, här i tiden, och sedan i evigheten*).

Gudi allena Äran!

